

Pavel Záleský (* 1955)

Pavel Záleský sa narodil vo februári 1955 na Morave. Jeho otca i strýka nespravodlivo odsúdili za podvracanie republiky a výkon trestu museli odpracovať v uránovej bani na Příbramsku. Ako súčasť trestu im znárodnili majetok, malé hospodárstvo aj dom, v ktorom bývali. Pavlova rodina bola veľmi zbožná, pamätník chodil na náboženstvo aj ministrovať. Počas povinnej vojenskej služby si uvedomil, ako manipulatívna komunistická propaganda vymýva občanom mozog. Zvažoval emigráciu, ale nakoniec kvôli budúcej manželke zostal. Postupne začal tvoriť náboženský samizdat. Spolupracoval s kňazmi, s Kresťanskou akadémiou v Ríme a dostal sa i k čelným predstaviteľom katolíckeho disentu. Po vydaní Charty 77 začal šíriť materiály o ľudských právach. V roku 1985 zažil prvý výsluch a domovú prehliadku príslušníkmi ŠtB. Ako sám hovorí, s Božou pomocou pri domovej prehliadke nenašli dôkazy, ktoré by ho usvedčovali z ilegálnej činnosti. Odvtedy absolvoval niekoľko výsluchov, prostredníctvom ktorých sa ho tajná polícia snažila zlomiť fyzicky aj psychicky. Počas Nežnej revolúcie 1989 patrila Pavel medzi vedúce osobnosti na Zlínsku.

 príbeh

 podcast

Aktivita 1: Viera a odhodlanie

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

3 vyučovacie hodiny

Téma:

komunizmus, normalizácia, prenasledovanie, potláčanie náboženského presvedčenia, príbehy 20. storočia

Ciel:

Prostredníctvom príbehu pamätníka ukázať, akým spôsobom prenasledoval komunistický režim veriacich a ľudí podporujúcich slobodné šírenie informácií prostredníctvom tlače a distribúcie samizdatov.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, veľký papier na prípravu časovej osi, tabuľa/flipchart, krieda/fixky

Postup:

1. fáza: Zasadenie problematiky do historického a významového kontextu

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci spolu s pedagógom/pedagogičkou zostavia časovú líniu 20. storočia.
  - > Učiteľ/ka si môže pomôcť vytvorením série udalostí, pojmov a dôležitých dátumov, ktoré budú žiaci priradovať na časovú os (1. svetová vojna, 2. svetová vojna, VOSR, komunizmus, socializmus a pod.).
  - > Prostredníctvom tejto aktivity si trieda zopakuje, kedy, kde a ako sa presadzoval komunizmus vo svete i v Československu.
- V rámci témy socializmu v Československu je možné ísť viac do hĺbky a pridať pojmy ako február '48, uvoľnenie v 60. rokoch 20. storočia, august '68, normalizácia, perzekúcia veriacich a pod.
- Učiteľ/ka si môže pomôcť premietaním krátkych animovaných filmov Dejiny udatného českého národa – diely zamerané na obdobie normalizácie a Charty 77.
  - > *Pavel Koutský: 108 Normalizace Dějiny udatného českého národa (2013)*
  - > *Pavel Koutský: 109 Disent, Charta, 80. léta Dějiny udatného českého národa (2013) - YouTube*
- Tipy na materiály o prenasledovaní veriacich v komunistickom režime pre pedagóga/pedagogičku:
  - [Materiál č. 1](#)
  - [Materiál č. 2](#)

2. fáza: Zoznámenie sa s príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci si vypočujú alebo prečítajú príbeh pamätníka.
- Trieda dostane vytlačený celý príbeh a vo dvojiciach sa snažia identifikovať momenty, v ktorých pamätník popisuje rôzne udalosti, ako komunistický režim prenasledoval jeho a jeho rodinu. Tieto situácie si zvýraznia.
- Následne prebieha medzi dvojicami diskusia a s pomocou pedagóga/pedagogičky si žiaci porovnávajú, či zaznamenali rovnaké momenty.

3. fáza: Prepojenie príbehu so získanými historickými poznatkami

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci s pomocou učiteľa/ky prepájajú získané informácie.

- Do časovej línie, ktorú si nakreslili v prvej fáze (môžu ju mať nakreslenú na veľkých výkresoch alebo uloženú v počítači), vložia dátumy a udalosti z prečítaného príbehu pamätníka.
- Pedagóg/pedagogička môže ešte dovysvetliť, prečo bola v komunistickom režime cirkev prenasledovaná.
- Trieda sa môže vrátiť aj k animovaným filmom a zaznačiť si, ktoré z udalostí prezentovaných v daných filmoch, sa dotkli pamätníka a jeho rodiny.
- Učiteľ/ka uzavrie úlohu diskusiou so žiakmi:
  - > Čo ich najviac zaujalo/prekvapilo?
  - > Majú v rodine podobné prípady, skúsenosti (potláčanie alebo tajenie viery a návštev kostola)?
  - > Aké sú naše súčasné možnosti predchádzania tomu, aby sme neskončili v totalitnom režime?

Aktivita 2: Samizdat – sloboda slova v utajení

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

4 vyučovacie hodiny + mesiac príprav mimo školy

Téma:

komunizmus, totalitný režim, samizdat, sloboda slova, cenzúra, vierovyznanie, príbehy 20. storočia

Cieľ:

Oboznámiť žiakov s pojmom samizdat a zasadiť ho do historicko-spoločenského kontextu obdobia komunizmu v Československu. V tejto súvislosti vysvetliť aj obmedzovanie slobody slova a cenzúru.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, papier, tabuľa, krieda/fixky, nástenka

Postup:

1. fáza: Vysvetlenie pojmu samizdat a historicko-spoločenského kontextu vydávania samizdatov v socialistickom Československu (časová dotácia: 45 min)

- Na začiatku si pedagóg/pedagogička pripraví materiály, prostredníctvom ktorých predstaví žiakom pojem samizdat, ako a prečo sa rozhodli rôzne skupiny ľudí pre jeho vydávanie v rokoch 1948 – 1989.
- Trieda sa môže rozdeliť na dve skupiny.
  - > Jedna skupina bude vyhľadávať pojem cenzúra.
  - > Druhá pojem samizdat.
- Na konci obe skupiny pripravia definície pojmov aj s príkladmi a umiestnia ich na nástenku.

2. fáza: Zoznámenie sa s témou a príbehom pamätníka (časová dotácia: 45 min + 4 týždne práca mimo školy)

- Vypočúť si alebo prečítať príbeh pamätníka.

- Na podnet učiteľa/ky si trieda vo dvojiciach/štvoricich prečíta príbeh ešte raz. Zamerajú sa na to, ako a kedy rozpráva pamätník o svojom tlačení samizdatov (začiatok činnosti, vykonávanie činnosti, témy samizdatov).
- Následne si žiaci porovnajú, či objavili tie isté momenty v danom príbehu.
- Na záver hodiny pedagóg/pedagogička rozdelí žiakov do skupín po štyroch a zadá im úlohu vytvoriť na základe nadobudnutých znalostí vlastné samizdaty.
  - > Rozsah práce: jedna A4.
  - > Tematicky by mal byť venovaný niečomu, za čo boli občania prenasledovaní v období komunistického režimu (ne/dodržiavanie ľudských práv, náboženská literatúra, umelecké alebo odborné diela, ktorých publikovanie bolo za socializmu zakázané a pod.).

3. fáza: Predstavenie vlastného samizdatu

(časová dotácia: 45 min + 45 min)

- Každá skupina si pripraví krátku prezentáciu (podľa počtu žiakov, cca 15 minút), v ktorej predstaví svoj samizdat (výber témy, ako danú tému spracovávali).
- S pomocou pedagóga/pedagogičky si povedia aj možné tresty, ktoré by za takúto ilegálnu činnosť dostali v prípade, že by ich prichytili pri vydávaní alebo distribuovaní samizdatu.
- Na záver učiteľ/ka usporiada diskusiu zameranú na poznatky získané počas štúdia historického kontextu, čítania príbehu pamätníka i samostatne nadobudnutých poznatkov.
  - > Sú aj v súčasnosti krajiny, ktorých obyvatelia kvôli aktuálnej politickej situácii publikujú a rozširujú samizdaty?
  - > Akými možnosťami šírenia myšlienok disponujeme v súčasnosti?
  - > So supervíziou učiteľa/ky sa môžu dotknúť aj témy, ako rozlíšiť obmedzovanie slobody prejavu/cenzúry od zabráňovania šírenia hoaxov a spamov.